

# Obsah

---

Předmluva .....	13
Stručně o historii .....	15
Čeští turisté na Zakarpatí .....	20
1. <b>Abranka</b> , okres Volovec. Dřevěný chrám Uvedení přesvaté Bohorodičky do chrámu (1886) se zvonící .....	28
2. <b>Bene</b> , okres Berehovo. Kostel (konec 14., 17.–18. stol.) .....	30
3. <b>Berehovo</b> , okresní město. Kostel Povýšení sv. Kříže (1. pol. 15. stol., pol. 19. stol.) .....	34
4. <b>Berehovo</b> , okresní město. Pravobřežní část města: most přes kanál Verke (1850–1853), kasino (1912–1913), Vlastivědné a vinařské muzeum v budově Hraběcího dvora (1629), budova královské pošty (1836), finanční a celní úřad (1904), funkcionalistická budova nemocnice (1936) .....	40
5. <b>Berehovo</b> , okresní město. Levobřežní část města: Berehovské národní divadlo Gyuly Illyése v budově bývalého hotelu Oroszlán (konec 17. stol.), administrativní budovy, školy a hotely nového centra (1880 – poč. 20. stol.), palác Konta (20. léta 20. stol.), reformovaný kostel (18. stol. – 1. pol. 20. stol.), budova židovské rituální lázně (konec 19. stol.), paláce Kubovicsův a Méhesův (konec 19. – poč. 20. stol.), Malá synagoga (20. léta 20. stol.), termální lázně, železniční nádraží (1884), nádraží úzkorozchodné dráhy .....	48
6. <b>Berehovo</b> , okresní město. Historické vinné sklepy .....	56
7. <b>Bilky</b> , okres Iršava. Chrám Zesnutí Bohorodičky (1797–1838). Památník siláka Ivana Fircaka (Krotona) .....	62
8. <b>Bukivcovo</b> , okres Velykyj Bereznyj. Dřevěný chrám sv. Anny (17. stol., 1791) .....	68
9. <b>Bukovec</b> , okres Mižhirja. Valyla – dřevěné pračky-valchy na máchání a plstění výrobků z vlny .....	70
10. <b>Bukovec</b> , okres Mižhirja. Dřevěný chrám Uvedení přesvaté Bohorodičky do chrámu (1808) se zvonící .....	74
11. <b>Časlivci</b> , okres Užhorod. Kostel Zesnutí Bohorodičky (poč. 14. stol. – 19. stol.) .....	76
12. <b>Četfalva</b> , okres Berehovo. Kostel (15. stol.) s dřevěnou zvonící (pol. 18. stol.) a kostel Seslání Ducha svatého (1998–2001) .....	78
13. <b>Čornoholova</b> , okres Velykyj Bereznyj. Dřevěný chrám sv. Mikuláše (17. stol., 1794) .....	82
14. <b>Čornohora</b> , pohoří. Hraniční mezníky bývalé československo-polské hranice. Budova polské observatoře na hoře Pop Ivan (30. léta 20. stol.) .....	84
15. <b>Čornotysiv</b> , okres Vynohradiv. Kostel sv. Jiří (13.–15. stol.) .....	90

16. <b>Čynadijovo</b> , okres Mukačevo. Hrad Szent-Miklós (15.–19. stol.). Kostely sv. Mikuláše (14.–19. stol.) a sv. Eliáše (1937) . . . . .	94
17. <b>Čynadijovo</b> , okres Mukačevo. Schönbornský zámek, park a železniční stanice (1890–1895). . . . .	100
18. <b>Danylovo</b> , okres Chust. Dřevěný chrám sv. Mikuláše se zvonící (1779). . . . .	106
19. <b>Dešovycja</b> , okres Iršava. Dřevěný chrám Panny Marie Pomocné (18. stol., 1839) se zvonící (1839) . . . . .	110
20. <b>Dilove</b> , okres Rachiv. Geografický střed Evropy . . . . .	112
21. <b>Dilove</b> , okres Rachiv. Dřevěný chrám Zesnutí Bohorodičky (nyní Narození Bohorodičky, 1750). Ovčácké salaše na poloninách Huculských Alp . . . . .	114
22. <b>Djula</b> , okres Vynohradiv. Kostel (poč. 15. stol.). . . . .	118
23. <b>Dovhe</b> , okres Iršava. Zámek Teleki (18. stol.). . . . .	122
24. <b>Dyjda</b> , okres Berehovo. Kostel (konec 13. stol. – poč. 14. stol.). Kostel Nanebevstoupení Páně (16.–18. stol.) . . . . .	128
25. <b>Heten</b> , okres Berehovo. Kostel (1793) s dřevěnou zvonící (18. stol.) . . . . .	130
26. <b>Huklyvyj</b> , okres Volovec. Dřevěný chrám sv. Ducha se zvonící (pol. 18. stol.) . . . . .	132
27. <b>Chust</b> , okresní město. Zřícenina hradu (středověk). Údolí narcisů . . . . .	136
28. <b>Chust</b> , okresní město. Kostel sv. Alžběty (2. třetina 14. stol.). Kostel sv. Anny (1802) . . .	144
29. <b>Chust</b> , okresní město. Česká čtvrť z období 1. Československé republiky: Masarykova kolonie, státní reálné gymnázium, okresní úřad, okresní nemocenská pojišťovna aj. . . . .	148
30. <b>Imstyčovo</b> , okres Iršava. Most přes řeku Boržavu (poč. 20. stol.). Kostel Narození Bohorodičky (1798). Baziliánský klášter (2. pol. 18. stol.). . . . .	154
31. <b>Imstyčovo</b> , okres Iršava. Vodní mlýn a zbytky vodního mlýna s olejárnou. . . . .	158
32. <b>Iršava</b> , okresní město. Most přes řeku Iršavku a budovy z období 1. Československé republiky. Kostel sv. Petra a Pavla (1802). Velká a malá synagoga a židovský hřbitov. . . . .	164
33. <b>Iršava–Chmilnyk–Vynohradiv</b> , okresy Iršava a Vynohradiv. Boržavská úzkorozchodná dráha . . . . .	168
34. <b>Izky</b> , okres Mižhirja. Dřevěný chrám sv. Mikuláše (17. stol., 1798) se zvonící . . . . .	174
35. <b>Jasinja</b> , okres Rachiv. Dřevěný chrám Nanebevstoupení Páně (1824) se zvonící (1813), památka světového dědictví UNESCO. Pohoří Svydovec. . . . .	176
36. <b>Kidoš</b> , okres Berehovo. Kostel (konec 13. stol. – poč. 14. stol.) s dřevěnou zvonící (1828). Vinný sklep rodiny Sósů . . . . .	182
37. <b>Koločava-Horb</b> , okres Mižhirja. Dřevěný chrám sv. Ducha se zvonící (1795) . . . . .	186
38. <b>Koločava</b> , okres Mižhirja. Muzeum a památník Ivana Olbrachta. Hrob a památník Nikoly Šuhaje . . . . .	190

39. **Koločava**, okres Mižhirja. Muzeum lidové architektury Stare Selo, Koločavská úzkokolejka a Štajerův bunkr. . . . . 196
40. **Koločava**, okres Mižhirja. Muzea Česká škola a Sovětská škola. Památník učitelkám z Ukrajiny. . . . . 204
41. **Koločava**, okres Mižhirja. Muzeum Arpádova linie: obnovené bunkry a linie protitankových zátarasů z období druhé světové války. Muzeum a památník koločavských vojáků-internacionalistů . . . . . 208
42. **Kolodne**, okres Tjačiv. Dřevěný chrám sv. Mikuláše (1470, 18. stol.) . . . . . 214
43. **Korolevo**, okres Vynohradiv. Zřícenina hradu Nyaláb (středověk) . . . . . 216
44. **Kosivska Poljana**, okres Rachiv. Kostel sv. Petra a Pavla (1938). . . . . 222
45. **Kostryna**, okres Velykyj Bereznyj. Dřevěný chrám Panny Marie Pomocné (1645, 1703, konec 18. stol.) . . . . . 226
46. **Krajnykovo**, okres Chust. Dřevěný chrám sv. Michaela Archanděla (1668). . . . . 230
47. **Kužbyji**, okres Mižhirja. Dřevěný chrám Zesnutí Bohorodičky (1937). . . . . 232
48. **Kvasovo**, okres Berehovo. Zřícenina hradu (středověk) . . . . . 236
49. **Lazeščyna**, okres Rachiv. Dřevěný chrám Proměnění Páně (1780, 1871) v osadě Plytovatyj . . . . . 240
50. **Likicary**, okres Perečyn. Dřevěný chrám sv. Basila Velikého (17. stol., 1748) . . . . . 242
51. **Lokiť**, okres Iršava. Dřevěný chrám Uvedení přesvaté Bohorodičky do chrámu (1734) se zvonící (1937) . . . . . 244
52. **Lukovo**, okres Iršava. Funkční vodní mlýn (konec 19. stol.) . . . . . 246
53. **Lysyčovo**, okres Iršava. Funkční vodní hamr . . . . . 250
54. **Mala Uholka**, okres Tjačiv. Funkční vodní mlýn. . . . . 254
55. **Mižhirja**, okresní město. Dřevěný chrám Vzkříšení Páně (2006). . . . . 258
56. **Mukačevo**, okresní město. Hrad Palanok (11. stol. – konec 18. stol.) . . . . . 262
57. **Mukačevo**, okresní město. Kaple (apsida bývalého kostela sv. Martina) (poč. 14. stol. – 1. pol. 16. stol., poč. 20. stol.) a nová katedrála sv. Martina (1904–1905) . . . . . 270
58. **Mukačevo**, okresní město. Mukačevské korzo (nám. Míru): obytné domy (19. stol. – poč. 20. stol.), radnice (1903–1904), divadlo (1899), památník sv. Cyrila a Metoděje, památník Šťastný kominík, Rákócziho palác (konec 17. stol. – 18. stol.). Pomník Oleksandra Duchnovyče. Budova bývalé tiskárny. Chrámy v centru města: řeckokatolický (1829–1859), pravoslavný (1993) a reformovaný (1790–1814). . . . . 274
59. **Mukačevo**, okresní město. „České Mukačevo“: bývalé kino Scala, Batův dům a palác Latorycja (nám. Míru), bývalá pobočka Městské spořitelny na Královských Vinohradech a židovské gymnázium (ul. Jaroslava Moudrého), banka a soubor obytných domů (Marhityčova ul.), řadové domy, vily, bývalý židovský sirotčinec, Státní obchodní akademie a úřednický dům tabákové továrny (ul. Jánose

Nedeczeyho), bývalý kojenecký pavilon dětského domova, četnická škola, chirurgický pavilon městské nemocnice aj. ....	282
60. <b>Mukačevo</b> , okresní město. Klášter sv. Mikuláše na Mnišské hoře: kostel (1798–1804), mnišské cely, zvonice a ohrazení (1766–1772). ....	292
61. <b>Mužijevo</b> , okres Berehovo. Kostel (2. pol. 15. stol. – 1. pol. 16. stol.) s dřevěnou zvonící (18. stol.) ....	296
62. <b>Mužijevo</b> , okres Berehovo. Zřícenina kostela (1. pol. 15. stol.) ....	300
63. <b>Negrovec</b> , okres Mižhirja. Dřevěný chrám sv. Michaela Archanděla (konec 18. stol., 1818) ....	302
64. <b>Nevycke</b> , okres Užhorod. Zřícenina hradu (středověk) ....	306
65. <b>Nevycke–Kamjancja–Onokivci–Užhorod</b> , okres Užhorod. Jez na řece Už, derivační kanál, onokivská a užhorodská vodní elektrárna (20.–30. léta 20. stol.) ....	312
66. <b>Novoselycja</b> , okres Vynohradiv. Dřevěný chrám Zesnutí Bohorodičky (1669) se zvonící ....	316
67. <b>Nyžnja Apša</b> , okres Tjačiv. Dřevěný chrám sv. Mikuláše (1604, 18. stol.) se zvonící ....	322
68. <b>Oleksandrivka</b> , okres Chust. Dřevěný chrám sv. Paraskev (1753) se zvonící (19. stol.) ....	326
69. <b>Palad'-Komarivci</b> , okres Užhorod. Kostel (13. stol., 1729, 1895) ....	330
70. <b>Perečyn</b> , okresní město. Kostel sv. Augustina (1906). Kostel sv. Mikuláše (1763). Česká škola (1928–1930). Památník pošťáka Fedora Fekety (2004) ....	332
71. <b>Podobovec</b> , okres Mižhirja. Dřevěný chrám sv. Mikuláše (konec 17. stol., 1785) se zvonící (1785) ....	338
72. <b>Pylypec</b> , okres Mižhirja. Dřevěný chrám Narození Bohorodičky se zvonící (1780). Polonina Boržava. Vodopád Šypit. ....	340
73. <b>Rachiv</b> , okresní město. Muzeum ekologie hor a historie využívání přírody v Ukrajinských Karpatech při Karpatské biosférické rezervaci. Kostel sv. Jana Nepomuckého (1825). Bývalý Turistický dům KČST (1932) ....	344
74. <b>Rekity</b> , okres Mižhirja. Dřevěný chrám sv. Mikuláše (17. stol., 1751, 1854) se zvonící (18. stol., 1854) ....	350
75. <b>Repyne</b> , okres Mižhirja. Dřevěný chrám sv. Dimitrije (1780) ....	352
76. <b>Roztoka</b> , okres Mižhirja. Dřevěný chrám Uvedení přesvaté Bohorodičky do chrámu (17. stol., 1759) se zvonící (18. stol.) ....	354
77. <b>Serednje</b> , okres Užhorod. Zřícenina hradu (středověk) ....	356
78. <b>Serednje</b> , okres Užhorod. Historické vinné sklepy (pol. 16. stol.) ....	360
79. <b>Serednje Vodjane</b> , okres Rachiv. Dřevěný chrám sv. Mikuláše (dolní) (pol. 17. stol.) ....	362

80. <b>Serednje Vodjane</b> , okres Rachiv. Dřevěný chrám sv. Mikuláše (horní) (1428, 1600, pol. 18. stol.) . . . . .	366
81. <b>Sil</b> , okres Velykyj Bereznyj. Dřevěný chrám sv. Basila Velikého (poč. 18. stol., 1834). . . . .	368
82. <b>Sjurte</b> , okres Užhorod. Kostel Povýšení sv. Kříže (13.–15. stol.) . . . . .	370
83. <b>Sokyrnycja</b> , okres Chust. Dřevěný chrám sv. Mikuláše (poč. 17. stol., 1704) se zvonicí (1770). . . . .	374
84. <b>Solotvyno</b> , okres Tjačiv. Solné doly a jezera. Česká zástavba Slatinských Dolů . . .	376
85. <b>Steblivka</b> , okres Chust. Dřevěný chrám Narození Bohorodičky (17. stol., 1794), poničen požárem 1994, zakonzervován 2009–2010 . . . . .	382
86. <b>Storožnycja</b> , okres Užhorod. Chrám sv. Cyrila a Metoděje (1928–1930). Kostel Narození Panny Marie (1784). . . . .	384
87. <b>Svaljava</b> , okresní město. Kostel Nanebevzetí Panny Marie (1865). Budova notářství a Masarykova škola (30. léta 20. stol.) . . . . .	386
88. <b>Svaljava</b> , okresní město. Dřevěný chrám sv. Mikuláše (17. stol., 1759) v osadě Bystryj . . . . .	390
89. <b>Synevyr</b> , národní park, okres Mižhirja. Synevyrské jezero. Vojenskohistorické muzeum Arpádova linie. . . . .	394
90. <b>Synevyr</b> , národní park, okres Mižhirja. Muzeum lesa a plavení dřeva na Černé řece . . . . .	398
91. <b>Synevyr</b> , národní park, okres Mižhirja. Místo, kde v roce 1938 stál tábor Jaroslava Foglara a jeho skautského oddílu Dvojka . . . . .	402
92. <b>Tarnivci</b> , okres Užhorod. Evangelický kostel (1830–1875, 1905) . . . . .	406
93. <b>Ternovo</b> , okres Tjačiv. Chrám Nejsvětější Trojice (1930) a dřevěná zvonice zaniklého kostela sv. Mikuláše (18. stol.) . . . . .	408
94. <b>Tjačiv</b> , okresní město. Kostel (konec 13. stol. – poč. 14. stol.), kostel sv. Štěpána (1883–1888) a chrám Panny Marie Pomocné (1852–1889). Budova okresního soudu a finančního úřadu (20.–30. léta 20. stol.) . . . . .	410
95. <b>Turji Remety</b> , okres Perečyn. Chrám sv. Michaela Archanděla (1771) s pamětní deskou pošťákovi Fedoru Feketovi (1838). Kostel sv. Jiří (1885) . . . . .	414
96. <b>Tysobykeň</b> , okres Vynohradiv. Kostel (13. stol.). Muzeum v přírodě oblasti Zatisí. . .	418
97. <b>Užhorod</b> , krajské město. Hrad a zámek (14.–17. stol.) . . . . .	420
98. <b>Užhorod</b> , krajské město. Muzeum v přírodě (Zakarpatské muzeum lidové architektury a života). . . . .	430
99. <b>Užhorod</b> , krajské město. Řeckokatolická katedrála Povýšení sv. Kříže a biskupská rezidence (původně jezuitská kolej) (17.–19. stol.). Zástavba Kapitulní ulice (Kapitulní ul., řeckokatolická čtvrť). . . . .	436

100. **Užhorod**, krajské město. Olbrachtova ulice: budova baziliánského kláštera (1912), muzeum-hospoda v domě s reklamními nápisy v češtině z doby 1. Československé republiky, bývalá Řada sklepů, Olbrachtův dům, botanická zahrada. Funkcionalistická budova městského koupaliště. Zástavba Pravoslavného nábřeží: domy z doby 1. Československé republiky, pravoslavný chrám Panny Marie Pomocné (1930) . . . . . 446
101. **Užhorod**, krajské město. Divadelní náměstí: památník Ignáce Roškoviče, divadlo (1906), bývalý hotel Koruna (1910) a Baťův palác s pasáží (1929). Korzo a Vološynova ul.: domy s obchody (konec 19. – poč. 20. stol.), kostel sv. Jiří a římskokatolická fara (2. pol. 18. stol.), Gizellin dům (poč. 20. stol.), městské kino a Živnodům (30. léta 20. stol.). Korjatovyčovo nám. Bývalé gymnázium Drugethů (1893–1895). Nám. Grendži-Donského: bývalý evangelický kostel (1914–1919), Klub T. G. Masaryka a Společnost české kultury J. A. Komenského v budově spolku Prosvita (1927–1928) . . . . . 454
102. **Užhorod**, krajské město. Čtvrť Galago – „nový Užhorod“ z období 1. Československé republiky: lipová alej na nábřeží řeky Už, poštovní úřad, bývalá pobočka Národní banky a finanční ředitelství, blok obytných domů Rafanda, jubilejní Masarykova škola, Zemské četnické velitelství, Masarykův most, busta T. G. Masaryka; bývalý Zemský úřad a krajský soud na Národním nám.; bývalý okresní soud a věznice, Dům národního zdraví; policejní ředitelství a obytné domy na Dovženkově ul. . . . . 464
103. **Užhorod**, krajské město. Županátní náměstí: Zakarpatské umělecké muzeum Josypa Bokšaje v budově bývalého užského županátu (1809), alpinárium a památník J. Bokšaje a A. Erdélyiho, evangelický kostel (konec 18. stol. – poč. 20. stol.). Budova bývalé reálné školy (1904). Ulice Viniční: vily z doby 1. Československé republiky a budova muzea malíře A. Kocky . . . . . 476
104. **Užhorod**, krajské město. Ortodoxní synagoga (1904, dnes Zakarpatská oblastní filharmonie) a budova rabinátu. Budova bývalé židovské školy a společenského domu (pol. 20. let 20. stol.). Chasidská synagoga a rituální lázeň. Neologická synagoga (1870). . . . . 484
105. **Užhorod**, krajské město. Malá Praha – první česká čtvrť v Užhorodu (1921–1923). Bývalé kasárny a dům-muzeum umělce Fedira Manajla v ulici Drugethů . . . . . 490
106. **Užhorod (Horjany)**, krajské město. Rotunda (kostel) v Horjanech (13.–18. stol.) . . . 494
107. **Užok**, okres Velykyj Bereznyj. Dřevěný chrám sv. Michaela Archanděla (1745), památka světového dědictví UNESCO . . . . . 500

108. <b>Užok</b> , okres Velykyj Bereznyj. Užocký průsmyk. Železniční tunely a viadukty. Památky první světové války. . . . .	504
109. <b>Vary</b> , okres Berehovo. Kostel (2. pol. 17. stol.) . . . . .	510
110. <b>Velyka Byjhaň</b> , okres Berehovo. Kostel (1. třetina 14. stol., 18. stol.) . . . . .	512
111. <b>Velyki Komjaty</b> , okres Vynohradiv. Vodní mlýn. Chrám sv. Michaela Archanděla (1790). Chrám sv. Ducha (1906) s dřevěnou zvonící . . . . .	514
112. <b>Vilchovycja</b> , okres Mukačevo. Dřevěný chrám sv. Dimitrije (17. a 19. stol.) . . . . .	518
113. <b>Vilšany–Protyveň</b> , okres Chust. Vodní elektrárna Tereblja-Rika (1949–1956) . . . . .	520
114. <b>Vylok</b> , okres Vynohradiv. Památník vítězství kuruců (1906, 1989). Silniční most přes řeku Tisu. Chrám Nanebevstoupení Páně (1806). Kostel sv. Ilony (1812, poč. 20. stol.) . . . . .	524
115. <b>Vynohradiv</b> , okresní město. Zřícenina hradu (středověk) . . . . .	528
116. <b>Vynohradiv</b> , okresní město. Kostel Nanebevstoupení Páně (1. pol. 15. stol., 18. stol.) . . . . .	532
117. <b>Vynohradiv</b> , okresní město. Františkánský klášter (poč. 18. stol.). Památky spojené s vinařstvím . . . . .	536
118. <b>Vynohradiv</b> , okresní město. Zámek Perényiů (konec 16. stol. – 18. stol.) . . . . .	540
119. <b>Vyškovo</b> , okres Chust. Kostel (1. pol. 14. stol. – 16. stol., 18. stol.) s dřevěnou zvonící (1770) . . . . .	542

### **Dřevěné chrámy přenesené z Podkarpatské Rusi na území dnešní**

<b>České republiky</b> . . . . .	548
120. <b>Praha-Smíchov</b> , Kinského sady. Chrám sv. Michaela Archanděla (18. stol.) . . . . .	550
121. <b>Nová Paka</b> , okres Jičín. Chrám Zesnutí přesvaté Bohorodičky, dnes sv. Mikuláše (18. stol.) . . . . .	552
122. <b>Kunčice pod Ondřejníkem</b> , okres Frýdek-Místek. Chrám sv. Michaela Archanděla, dnes sv. Prokopa a sv. Barbory (17.–18. stol.) . . . . .	554
123. <b>Blansko</b> , okresní město. Kostel sv. Paraskevvy (1641, 18. stol.) . . . . .	556
124. <b>Dobříkov</b> , okres Ústí nad Orlicí. Kostel Všech svatých (1669). . . . .	560
Literatura . . . . .	565
Mapa Podkarpatské Rusi . . . . .	570
Rejstřík geografických názvů . . . . .	573